1919

РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 17-го ЦЬВІТНЯ 1919. Ч. 45. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. THURSDAY, APRIL 17, 1919. No. 45.

УКРАЇНЦІ БОМБАРДУЮТЬ ЗНОВА ЛЬВІВ.

Польське правительство згодило ся вести з Українцями переговори в справі розему.

Війска Петлюри уступають в напрямі Галичини. - Румунські війска уступили за Дністер.

Конґресмен Геміл іменований правним дорадником Української мирової делеґації в Парижи.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

КОНҐРЕСМЕН ГЕМІЛ ПРАВНИМ ДОРАДНИКОМ ДЕЛЕҐАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

(Спеціяльна каблєґрама до У. Н. Комітету).

ПАРИЖ, 14. цьвітня. — Українська делеґація в Парижи приняла нас сердечно і висловила подяку Українському Народному Комітетови за вислане делеґатів. Конґресмена Геміла іменовано правним дорадником цілої делеґації української республики. Він мав дуже важну конференцію з американськими урядовими представниками. Подробиці посилаємо листовно. Щирі желаня для всіх.

Др. Білик, Геміл.

УКРАЇНЦІ БОМБАРДУЮТЬ ЛЬВІВ БЕЗ ПЕРЕСТАНКУ ДАЛЬШЕ.

В місті богато осіб убитих і ранених.

КОПЕНГАГЕН, 14. цьвітня. — Українські війска тяжко бомбардували Львів в четвер і пятницю, убиваючи і ранячи в місті богато осіб, як се доносить нинїшна телеґрама зі Львова.

Поляки про битву під Львовом.

ПАРИЖ, 10. цьвітня. — Доперва тепер одержано подробиці про пятидневну битву, яка розіграла ся під Львовом з кінцем марта, а яка скінчила ся цілковитим пораженем українських війск, рішаючи отсим не лише долю самого Львова, але й цілої середно-східної Галичини. Вслід за тим польські війска посунули ся на північнім фронті аж по ріку Буг, відки боєва лінія йде через Бібрку і тягнеть ся аж під Станиславів. Саме місто Станиславів находить ся в руках Українців, бо Поляки не хочуть бомбардувати міста.

В другій половині міс. марта Львів находив ся в критичнім положеню. Українські війска окружили були Львів перстенем так, що всяка комунікація з містом була перервана. Українська боєва лінія починала ся коло Зимної Води, йшла через Лапаївку, Скнилів, Кульпарків, Козільники, Кривчиці, Збоїска, Бруховичі, Рісну Руську і Рудно. Здавало ся, що для Львова надійшли вже останні дні, бо Українці, відтявши зовсім Львів, переводили один натуп за другим, обіцюючи жовнїрам, які війдуть перші до міста, по 4.000 корон і значну скількість землї в нагороду. Атаки були з кождим днем завзятійші і Львів був би правдоподібно упав, коли би польські війска, які прибули на відсіч, не розірвали були перстеня, а відтак в пятидневній битві не побили на голову Українців.

У сїй великій битві відзначили ся найбільше відділи з Познанщини, які в силї 3.000 прибули на поміч загроженому містови, і перехилили побіду на сторону Поляків. Коли опісля сї відділи входили побідно до Львова, зладжено їм торжественне привитанє, яке не дасть ся описати. Було загалом 17 відділів під командою полковника Куліновского. На чолї побідних польських війск віхали до міста ґенерали Івашкевіч і Розвадовскі. Під їх то проводом була зорґанізована відсїч для міста Львова і вони розбили Українців.

Велика битва тривала через пять днів, заки удало ся зломити силу Українців і змусити їх до утечі. В руки Поляків дістало ся богато полевих і облогових гармат та велика скількість воєнних матеріялів. Відділи, вислані в погоню за Українцями, дійшли аж до Бібрки, а на північнім боєвім фронті очистили польські війска з Українців цілий лївий берег Буга. На полудни відперто Українців аж під Станиславів. Наслідком сеї великої побіди було, що Українцї предложили условя розему, але Поляки їх відкинули, випираючи Українців дальше на схід.

(Після урядової телеґрами польського головного штабу з дня 20. марта українські війска мали здобути по 5-дневній битві Львів. Пізнїйші приватні польські телеґрами доносили, що Полякам вдало ся знова заняти Львів у свої руки. Урядового потвердженя сеї вістки не було. Треба однак припускати, що Львів опинив ся в руках Поляків, бо вже від кількох тижнів телеґрами заедно доносять, що Українцї без перестанку острілюють Львів).

ПОЛЯКИ ЗГОДИЛИ СЯ РОЗПОЧАТИ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ РОЗЕМУ З УКРАЇНЦЯМИ.

Іменували вже своїх делеґатів на переговори.

ВАРШАВА, 13. цьвітня. — Польща згодила ся війти в переговори в справі розему з Українцями. Делеґати на переговори вже іменовані.

Телеґрама вказує, що польське правительство хотїло би полагодити спір зі своїми ворогами, не ожидаючи на акцію зі сторони мирової конференції в Парижи. Мирова конференція вислала була перед кількома тижнями осторогу до обох сторін, щоби заперестали боротьбу, але Українці не то, що не звертали на ню уваги, а [illegible] і розпочали наступ проти війск аліянтів на Кримі та прогнали французькі війска з Одеси.

(Перед тижнем доносили телеґрами, що в Самборі ведуть ся переговори між Поляками і Українцями, та що Укрвінці їх зірвали, не дійшовши до бажаного успіху).

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ В БУКАРЕШТІ.

Румунське правительство годить ся приймити рішене мирової конференції.

БУКАРЕШТ, 14. цьвітня. — Окрема делеґація, вислана правительством західно-української республики, була принята премієром Братіяном. Делеґація прибула в цїли полагодженя спору в справі приналежности Буковини.

Премієр Братіяно заявив, що румунське правительство піддасть ся безуслівно рішеню союзних держав.

Українська делеґація відбула також конференцію з ґен. Бартельотом, головним командантом війск аліянтів в Румунії, і передала на його руки меморіял для мирової конференції.

——o——

КУБАНЦІ ДОМАГАЮТЬ СЯ ПРИЗНАНЯ ЇХ НЕЗАВИСИМОСТИ.

Заявили ся за федеративною демократичною републикою.

ПАРИЖ, 14. цьвітня. — Делеґація кубанської републики, яка прибула до Парижа, зажадала від аліянтів признаня независимости кубанської републики.

Кубанська република числить около 3 міліони населеня. Вже в останнім році Кубанці увільнили ся зпід большевицького правлїня і утворили установчі збори, зложені з 500 делеґатів. Кубанська република заявила ся проти саветської Росії і домагаєть ся независимости у формі федеративної демократичної републики.

ВІЙСКА ҐЕН. ПЕТЛЮРИ УСТУПИЛИ З ЛІНІЇ КАМЕНЕЦЬ ПОДІЛЬСЬКИЙ-ПРОСКУРІВ.

Румунські війска розпочали загальний відворот в напрямі Бесарабії.

ЛОНДОН, 15. цьвітня. — Російські саветські війска по тяжкій битві приневолили румунські війска до загального відвороту в напрямі Бесарабії з лінії Каменець Под.-Могилів здовж Днїстра, як се доносить бездротна телеґрама з Москви.

Дальше на північ в західній Україні війска ґен. Петлюри зістали відперті з лінії Каменець Под.-Проскурів-Шепетівка.

ВІСТКА ПРО ЗДОБУТЄ УКРАЇНЦЯМИ СІМФЕРОПОЛЯ ПОТВЕРДЖЕНА.

Українські большевицькі війска заняли також Евпаторію і Компузполік.

ПАРИЖ, 15. цьвітня. — Часопись „Матен" доносить, що одержано з Криму вістку про здобутє українськими большевицькими війсками міста Сімферополя, столиці Криму, яке становить ключ до Севастополя.

Нинїшна бездротна телеґрама з Москви доносить, що большевицькі війска здобули також міста Евпаторія і Компузполік.

(Евпаторія лежить 38 миль на північний захід від Севастополя).

АМЕРИКАНЦІ ОПУСТИЛИ ОДЕСУ.

Богато мешканців міста утїкло до Акерману.

ВАШІНҐТОН, 14. цьвітня. — Всі Американці, які находили ся в Одесі в характері членів ріжних заграничних місій, і около 20.000 російських збігців, опустили місто, заки ще большевики заняли Одесу, як се доносить спізнена телеґрама з Царгорода до департаменту заграничних справ. Разом з ними опустило місто велике число мешканців Одеси, відїзджаючи до Акерману (над лиманом Днїстра).

Телеґрама додає, що місто довгий час боронило ся проти большевиків. Американський консулят замкнено дня 5. цьвітня, а утеча цивільного населеня тривала до дня 6. цьвітня.

УСПІХИ УКРАЇНСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ НА КРИМІ ВИКЛИКАЛИ В ПАРИЖИ ЗАНЕПОКОЄНЕ.

Серед московських делеґатів панує переполох.

ПАРИЖ, 15. цьвітня. — Найбільше грізними вістями, які одержано тут в останних днях, є вісти про успіхи українських большевиків на Кримі.

Вісти, одержані через Лондон, доносять, що большевицькі війска заняли вже частину кріпостий, які боронять Севастополя. Крим був дотепер одиноким безпечним місцем в Росії, де найшли захист російські умірковані елементи. Коли Крим буде втрачений і вони будуть мусїли відти утікати, аліянти втратять зовсїм вплив і значінє серед противбольшевицьких елементів в Росії. Аліянти полишать ся тоді без приятелів в Росії.

Найбільше негодоване даєть ся запримітити серед московських представників, які перебувають в Парижи. Вони кажуть, що внесуть протест до аліянтів проти пляну опорожненя Росії і полишеня Криму без оборони. Всї вони попирають плян французького головного штабу, який заявив ся за переведенем спільних воєнних операцій і оборонної кампанії проти большевиків.

20 членів бувшої царської родини утїкло з Криму до Царгорода.

ПАРИЖ, 15. цьвітня. — Двайцять членів бувшої царської родини, між тими бувша цариця-вдова Марія Федоровна, бувший великий князь Николай Николаєвич і його молодший брат Петро Николаєвич, прибули з Криму до Царгорода.

Николай і Петро, які поженили ся зі сестрами італійської королевої, одержали запрошенє на сталий побут в Римі. Оба вони відїхали італійським кораблем з Царгорода в дорогу до Італії.

Прочі члени бувшого царського дому відїдуть англійським воєнним кораблем на острів Мальту, де будуть очікувати на рішенє англійського правительства в справі визначеня їм місцевости, в якій вони могли би позістати на сталий побут.

8.000 Греків забрало ся з Одеси до Греції.

АТЕНИ, 13. цьвітня. — Від часу опорожненя Одеси з війск аліянтів і війск грецьких, в місті не прийшло до заворушень, як се доносить грецький урядовий рапорт.

Війска аліянтів уступили під напором большевиків в напрямі Акерману (над устєм Днїстра).

В звіті говорить ся дальше, що 8.000 Греків, які мешкали в Одесі, всїли на кораблї і відплили до Греції.

В РОСІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Троцький заповідає воєнні операції проти Колчака.

ЛОНДОН, 14. цьвітня. — Большевицький міністер війни, Лев Троцький, признає невдачу большевицьких війск на східнім фронті, як се доносить бездротна телеґрама з Москви.

В телеґрамі говорить ся:

„Всї наші зусиля мусять бути тепер звернені на східний фронт, одинокий фронт, на якім ми потерпіли невдачу. Мусимо вислати туди старі і досьвідні війска. Конечним є для нас здобути Екатерінбург, Перм і Уфу".

30.000 Хінців в большевицькій армії.

ВАШІНҐТОН, 15. цьвітня. — Звіт департаменту заграничних справ доносить на підставі одержаних вістий, що большевики мають у своїй армії 30.000 наймлених хінських жовнірів.

Хінський леґіон складаєть ся майже в цїлости з робітників, спроваджених з Хін ще за часів царського правлїня на початку війни до робіт при будові мурманської зелїзниці.

Большевики в дорозі на переговори з аліянтами.

ЦІРІХ (Швайцарія), 14. цьвітня. — „Дайтше Таґесцайтунг" доносить, що большевицькі посли виїхали з Москви, щоби розпочати перші півурядові переговори з правительствами держав аліянтів.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

НІМЕЦЬКІ ДЕЛЕҐАТИ ПРИБУДУТЬ ДО ПАРИЖА 25 ЦЬВІТНЯ.

Мировий договір майже зовсїм укінчений.

ПАРИЖ, 14. цьвітня. — През. Вілсон заявив, що справа мира є вже близка розвязаня та що мировий договір є вже на укінченю.

Ся заява през. Вілсона була поміщена в урядовім звіті, який оголошено вчера вечером. В звіті було також сказано, що німецьких повновласників запрошено до Версалю на день 25. цьвітня.

СУМНІВАЮТЬ СЯ ЧИ НІМЕЧЧИНА ПРИСТАНЕ НА МИРОВІ УСЛІВЯ.

През. Вілсон заявив, що Злучені Держави не беруть на себе відповідальности.

ПАРИЖ, 14. цьвітня. — Найважнїйшим питанем під теперішну пору є, чи Німці згодять ся підписати мировий договір.

З многих жерел доносять вісти, що Німеччина не прийме мирових услівий, уложених мировою конференцією. Вона відкине всякий договір, який не буде вповні годити ся з 14 точками през. Вілсона, котрі становили підставу до заключеня розему.

Становище през. Вілсона в сїй справі є зовсїм ясне і просте:

„Довести до справедливого мира. Предложити його Німеччині. Колиж Німеччина буде вважати його неможливим до принятя і його відкине, відповідальність за те не спаде на Злучені Держави".

Не дасть ся заперечити, що большевизм в Німеччині з кождим днем, а навіть з кождою годиною стає щораз сильнїйший. Чи Німці роблять се з доброї віри, чи лише удають, годі близше означити. Висланцї през. Вілсона розсліджують положене. Їх звіт може вплинути на деякі зміни в американських плянах.

(Неурядові вісти доносять, що мировий договір буде обіймати слїдуючі важнїйші услівя: Німеччина має заплатити відшкодованє у висоті 50 до 60 міліярдів долярів; німецькі копальні угля в саарській долині мають бути віддані Франції; втрата німецьких кольоній; видача осіб, які спричинили війну; зневтралізованє водних доріг і Гданьска; і т. и.).

ПРЕЗ. ВІЛСОН МАЄ НАМІР ЩЕ ПЕРЕД 1. МАЯ ВІДЇХАТИ З ФРАНЦІЇ.

На мировій конференції буде його заступати полковник Гавс.

ПАРИЖ, 15. цьвітня. — Президент Вілсон має намір виїхати з Франції до Злучених Держав дня 27. або 28. цьвітня, сейчас по отвореню нарад мирового конґресу у Версали, як се доносить часопись „Еко де Парі".

По відїзді през. Вілсона полковник Гавс буде його заступником на мировій конференції.

В НІМЕЧЧИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Столиця Баварії знова в посіданю Спартаків.

БЕРЛІН, 15. цьвітня. — Монахія, столиця Баварії, находить ся знова зовсїм в руках комуністів, як се доносить „Берлїнер Таґеблят".

Правительственні війска, вислані проти комуністів, потерпіли цілковите поражене.

НА УГОРЩИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Арх. Йосиф і бувший премієр Векерле замордовані.

КОПЕНГАҐЕН, 15. цьвітня.— Бувший архикн. Йосиф Габсбурґ, бувший премієр Алєксандер Векерле і барон Сеппені, бувший міністер торговлї в угорськім кабінеті, впали жертвою замаху в Будапешті. Їх мали замордувати комуністи, як се доносить „Ахтур-Абендблят" на підставі оповіданя подорожного, який щойно виїхав з угорської столиці.

Беля Кун хоче посередничити між Естонцями і російським саветом.

БУДАПЕШТ, 14. цьвітня.—Угорський большевицький міністер загр. справ, Беля Кун, зробив преложене, щоби Угорщина посередничила між Естонією і російським саветским правительством в цїли заключеня мира.

В ПОЛЬЩІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on April 16, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Транспортоване польських війск через Німеччину розпочало ся.

ПАРИЖ, 15. цьвітня. — Ґен. Галер, командант польських війск у Франції, виїде нині вечером до міста Майнц, відки відійдуть перші транспорти польських війск через Німеччину до Польщі.

Транспортоване польських дивізій (50.000 до 60.000 жовнірів) з Франції через Німеччину до Польщі займе кілька тижнів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION: United States:		ПЕРЕДПЛАТА: в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодинокe число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Число телефону 498 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

УКРАЇНА В ПАРИЖИ.

(Від спеціяльного власного кореспондента У. Н. Комітету).

Дня 27. марта с. р. українська делеґація в Парижи відбула своє перше повне засідане під предсідательством міністра і шефа делеґації **Гр. Сидоренка.** Між собою делеґати уконституували ся і розділили роботу, а потім полагоджено справу репрезентації і політичної діяльности в той спосіб, що дано **д-рови Панейкови** досить свобідну руку щодо переговорів і пертрактацій з офіціяльними кругами в Парижи. Др. Панейко яко заступник голови і офіціяльний репрезентант галицької України мати-ме більше авторітету ніж другі члени делеґації.

Відтак вислухано ріжних звітів і привітів від канадійських делеґатів. Опісля делеґація рішила вислати канадійському комітетови горожанському офіціяльну (телеґрафічну) подяку за висланє **д. Осипа Меґаса,** голови Укр. Інституту в Канаді, і **д. І. Петрушевича,** яко членів-співробітників при українській делеґації в Парижи.

Опісля делеґація вислухала й обговорила близше політичну і мілітарну ситуацію на Україні. З тої дискусії вийшли отсі моменти з недавної минувшини на Україні:

29. цьвітня 1918 р. Німці, невдоволені настроєм ворожим проти них на Україні, розвязали український парлямент (Центральну Раду) при помочи свого війска, поставивши опісля ґенерала Скоропадського яко гетьмана над цілою Україною.

Правительство гетьмана Скоропадського було крайно реакційне і сильно піддержуване Німеччиною.

Боячись опозиції зі сторони Українців, Німці здемобілізували українське війско, а позволили гетьманови мати лише 10.000 війска.

За той час Німці забрали весь воєнний матеріял, який був на Україні, і завезли його на свої західні фронти.

Усіх противників їх режіму і гетьмана Скоропадського Німці арештували без вимки, що спричинило забуреня між селянством українським.

В часі завішеня оружя на заході між Німеччиною і аліянтами гетьман Скоропадський зреорґанізував свій кабінет в той спосіб, що включив до нього російських монархістів, на чолі котрих поставив Ґербеля, і заключив союз з російським ґенералом Денікіном, щоби в той спосіб зєднати собі аліянтів.

Український Народний Союз уважав сей крок гетьмана за зраду проти державних інтересів України і через се власне іменував директорію, якої цілию було повалити гетьмана і прогнати з України Німців.

На чолі директорії стали Винниченко і Петлюра, котрі зорґанізували на борзі невеличку українську армію, яка вкінци по завзятій боротьбі побідила російські і німецькі війска в Києві, так, що 14. грудня 1918 гетьман Скоропадський зрезиґнував з уряду, утік до Німеччини, а опісля Українці з великим ентузіязмом заняли Київ. Повстала скоро чисельна українська преса, покасовано богато російських часописий і розвязано много російських товариств. В тімсамім часі директоріят старав ся навязати тіснійші зносини з аліянтськими державами.

З початком грудня 1918 війска аліянтів і Денікіна заняли Одесу за згодою Скоропадського. Війска директоріяту зажадали від Денікіна, щоби забрав ся з Одеси. Війска Денікіна, до яких прилучили ся французькі війска, відмовили ся опустити Одесу. Відмова спричинила боротьбу між війсками українськими і французькими та російськими.

Опісля директоріят вислав свого ґенерала **Ґрекова** до Одеси, щоби увійти в переговори з французьким ґенералом Борінсом. Мирові переговори остались однак без успіху, бо французький командант, слухаючи підшептів російських аґентів, сказав, що як директоріят так і сам Петлюра є большевики.

Тимчасом ще за гетьмана Скоропадського большевицькі війска зачали нападати на Україну. Щоб уникнути большевицького наїзду, директоріят запропонував савєтському правительству в Московщині, що Україна не буде мішатись у внутрішні справи савєтської републики, як большевики залишать війну з Україною. Коли ся пропозиція директорії не була принята большевиками, Україна виповіла війну савєтській републиці, почім Ленін і Троцький вислали величезну армію на Україну. А що війска большевицькі числом і провіянтами та амуніцією й артилерією богато перевисшали українські війска, українські війска мусіли уступати перед ними.

Ціла надія України на поміч зі сторони аліянтів, на жаль, не здійснила ся.

Тому з початком січня директорія вислала до аліянтів нову місію, на чолі якої був **професор Мацієвич і др. Артим Галіп, які зістали однак арештовані і задержані французькими властями в Одесі та не могли зноситись з директорією ніяк.** Через се директорія вислала відтак міністра **Остапенка** і міністра війни **Ґрекова, які й зачали переговори у Бірзулі (в херсонській ґубернії) з французьким правительством. Франція зажадала від України дуже тяжких услівій, які прямо давалиб їй повну фінансову і мілітарну контролю над Україною. Між иншим Франція зажадала усуненя Винниченка і Чеховського, а також, тимчасово, Петлюри.** Коли 6. лютого міністер **Остапенко** здав перед директоріятом звіт зі своїх переговорів в Бірзулі, наступила міністеріяльна криза в директоріяті; Винниченко уступив, а на його місце головою директоріяту став Петлюра.

(Дальше буде). К—т.

РАТУЙМО РІДНИЙ КРАЙ.

(Надіслана стаття).

Є в Американців прегарна приповідка: „гелп юр селф"! — помагай собі сам! На труднощі в боротьбі о істнованє, на неповодженє — помагай собі сам.

Не оглядай ся на других, не сподівай ся від них помочи, не витягай до них руки, не чекай, аж вони тебе витягнуть з біди, не будуй на чужій помочи своїх надій, але надій ся на свою силу, на свої здібности, власними силами пробивай свою дорогу — помагай собі сам.

В теперішний час Українцям конечно треба собі самим сказати: помагаймо собі самі!

Український нарід тепер мусить сам себе ратувати. Український нарід тепер добиваєть ся волі і самостійности, за яку пролялось море нашої крови і міліони голов упало. Обставини зложили ся так, що нарід український, колиб навіть хотів, не може числити на чужу підмогу.

Україна із всіх сторін окружена ворогами. На українські землі скалять зуби Ляхи і Румуни і Чехо-Словаки і московські большевики. І нещастє хотіло, що не по нашій стороні, але по стороні наших ворогів стоять могучі держави.

Про се навіть не треба богато говорити. Хто інтересуєть ся рідним краєм, аж надто добре знає, що Україна приятелів має небогато, а ворогів сила.

Для Польщі Франція вислала великі засоби амуніції, а на що? На українські війска, що боронять кождої пяди рідної землі.

Румунію і Польщу хочуть поставити нібито муром проти большевизму, — а на що? Щоб поділити між них наші богаті землі. Чехо-Словаччині хочуть дати угорську Русь—а на що? Щоб коштом українського народу зросла в силу нова чесько-словацька держава. Від року майже правительство української републики благає о поміч проти большевицької навали, що йде з огнем і мечем на українські землі, тай не дають тої помочи, — а чому? Щоб почвертувати українські землі, щоб нарід український запрягти в чуже ярмо.

Вороги України дістають поміч і в грошах і в амуніції і в пораді і в людях і в аґітації. Польщу признали самостійною державою і гроші дали. Чехо-Словаччину признали і дали близко 50 міліонів позички.

України не признали і гроший не дали, ні помочи, ні поради, ні заохоти. Тільки масенькими словами обіцяли тай дурили, але від обіцянок ні змерз ні впрів.

Але нарід український живий! Живе і бореть ся і кріпко стоїть при своїх домаганях і не дасть на поталу своєї землі. Чужого ми не хочемо — говорять провідники українського народу — але і свого не дамо і хиба-б ані одного Українця не стало, щоб земля українська перейшла в ворожі руки. Нас є міліонів сорок пять і ми зуміємо оборонити наш рідний край і зуміємо виборoти самостійність Україні.

На такім становищи стоять наші брати на рідній земли — і кріпко стоять. І хоч вороги навкруги, то Українці завзято і по геройськи боронять ся перед рабівниками. Бють Ляхів і добре бють. Бють Румунів і дихати не дають! Бють большевицьку голоту і з української землі до сто чортів женуть!

Бють!
І не жалують!
І не уступають!
І ворожу кров цідять!
І свою кров проливають!
І голови кладуть, козацькі голови!

Не вмерла ще козацька слава, не вмре тай не загине!

Не пропало козацьке завзяте, тай не пропаде!

„Не тіш ся, враже,
Сотня поляже,
Тисяч натомісць
Стане до борби!"

Так! Є ще в українського народу і сила і завзяте козацьке і для ворогів нема пощади.

Українські герої ворогів бють і рідну землю боронять і не уступлять і не уступлять. Самі собі помагають, самі себе ратують, самі на свої власні сили надії покладають і свого не дарують.

* * *

Правда, як то красно, правда, як то любо, правда, яка то гордість належати до такого народу, що так по геройськи добиваєть ся волі для себе?

Але... — але, що ми, братя Українці в Америці, що ми робимо?

Правда, що грає козацька кров в наших жилах? Правда, що як читаємо в ґазетах, що брати наші ворогів бють тай дихати не дають, то так радуєть ся наше серце, а в очах нераз сльози замерехтять? Правда, що кождий з нас таки зараз вхопив би в руки карабін, або хоч ціп, чи косу, чи сокиру тай так молотив би ту ворожу голоту, щоб дрантє летіло? Правда, що так гатив би по тих злодійських ляцьких, румунських і московських твердих лобах, докиб того гадя на земли не стало?

Але годі! годі! Море широке, краї далекі тай границі за границями, а через них не пускають. Так рветь ся твоє серце там, у рідний край: там десь твоя родина не знати чи ще жива, там десь твоя жінка і діти, там десь їм нема кому нивки зорати, там десь їм нема кому хліба дати, там десь твій батько старенький, твій брат, пійшли ворогів бити, не щадити, і з рідної землі проганяти і рідної Неньки України боронити. Та так би ти злетів у рідну сторону, коб лиш крила були, так би ти без трівоги кинув ся на нікчемного ворога, так би ти його змів як полову, так би ти його власними руками подер на шкамате.

Але не можеш! З туги сохнеш-вянеш, а серце то так тобі аж кровю обкипіло і завзятєм і лютию, — але не можеш.

То, брате милий, нам всім тут за морем так самісько на серци. Так всі ми в Америці, а тисячі нас тут є, полетілиб буйним вітром на рідну землю, тай гаратaлиб ворогів по собачих зубах. Але нема сили, нема змоги, нема куди, нема як.

Тільки любов в серцях наших огнем могучим жевріє і не згасне і не зітліє.

Не можемо за рідний край у лютий бій пійти. Не можемо боротьбою завзятою, сьвятою Неньки України ратувати.

Але можемо Україні в инший спосіб помагати. І не йно можемо, але таки мусимо Україні помагати, бо їй помагаючи, самі собі помагаємо.

А от дивім ся, як своїм краям помагають американські Ляхи і Чехо-Словаки; — помагають своїм псу-братам нашу землю українську грабувати; помагають їм гармати і карабіни купувати, щоб вони там могли наших братів убивати; щоб вони там могли наші рідні села українські палити-руйнувати; щоб вони там могли наших сестер і жінок чести позбавляти; щоб вони там могли наших бідних дітий мордувати, або в польських школах катувати і колись яничарами на нарід рідний пускати.

Чехо-Словаки і Ляхи-Поляки тут в Америці міліони складають, щоб за ті міліони могли над Україною панувати, щоб наш нарід український у панщину запрягати, щоби спину українську нагайками катувати.

Гей! Ви, братя милі, Українці в Америці! А деж Ви є, а деж Ви поділи ся, а деж Ви поховали ся, а як же Ви будете у рідний край вертати, коли там буде ляцька, румунська шляхта панувати? І податки на наш нарід накладати. І до плуга Українців запрягати. І паси з народу українського здирати!

Як вороги наші міліони складають, щоб над народом українським панувати, то ми своїх гроший не жаліймо, щоб з неволі Україну визволяти-ратувати.

Не час нам тепер, братя Українці, спати, спати і розкошувати, але час нам доляри сотками складати, щоби нашим борцям братам помагати рідну землю ратувати, щоб ми могли на Україну вільну, свобідну, незалежну повертати.

А як будемо щедро і щиро наші жертви сейчас до Українського Народного Комітету на руки касієра о. Миколи Підгорецького, 22 Е. 7-ма улиця, Ню Йорк Сіти, висилати, то невдовзі наші враги — польська шляхта, крулі і ґенерали — будуть собі голосно співати:

Под нашим пшеводем,
Под нашим пшеводем
Пуйдзє Польска смродем.

Ч. А.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Щоби мирова конференція довго не тягла ся, то зараз на самім початку сформовано т. зв. Раду Десятьох, складаючу ся з представителів пятьох великих держав: Великої Британії, Франції, Італії, Злучених Держав і Японії. Задачею тої Ради мало бути розвязанє ріжних питань, котрі опісля мали бути предложені перед ґенеральну конференцію. Але якось та ціла робота дуже поволи йшла, а час скоро минав, отже щоби приспішити роботу, то рішено сформувати ще меньшу Раду, до котрої увійшло трох премієрів: Франції, Британії і Італії, разом з президентом Вілсоном. В той спосіб сподівано ся скорше прийти до якогось заключеня. Та однак тепер показуєть ся, що і чотирох радних не можуть згодити ся, таксамо як і десятьох.

Хотяй наради відбувають ся потайки, але можна дорозуміти ся, що сама Франція з другими її аліянтами не може ніяк погодити ся, і тому відай конференція так довго тягнеть ся. Підчас війни Франція найбільше потерпіла і за те тепер страшну ненависть чує до Німеччини, та хотіла би забезпечити ся раз на завше не лише від німецького мілітаризму, але також і від німецької торговельної конкуренції. І, беручи під розвагу цілковите знищенє французької землі і її промислу, розумієть ся, що аліянти не можуть инакше, тільки симпатизувати зі своєю посестрою. Та помимо того всего аліянти мусять брати ще инші справи під розвагу. Передвсім людскість вимагає сего, щоби Німцям дати жити. Коли аліянти хочуть, аби Німці заплатили їм відшкодованє, то не треба їм перешкаджати у їх промисловій роботі. Тай також забранє німецьких земель не може бути дозволене, коли на се не згодить ся нарід, бо з сего у будуччині був би лише клопіт. Німеччина отже мусить бути принята до Ліґи Народів, коли люди хочуть, аби сьвітовий мир був забезпечений. Президент Вілсон і премієр Ллойд Джордж, беручи те все під розвагу, мусіли спротивити ся домаганям французького премієра Клємансо і до сего часу ще не прийшло між ними до згоди.

А тепер що дотичить воєнного відшкодованя, то ся справа вже укінчена. Обчислено, що Німеччина наробила шкоди аліянтам на двайцять пять міліярдів долярів. Але тепер знов насуваєть ся инше досить труднe питанє: як тепер аліянти будуть ділити ся тими грішми, коли Німеччина не буде могла нараз заплатити цілої суми? Чи Бельґії і Франції на сам перед треба платити? Тай чи прим. Канада дістане з того дещо, або ні?

Тепер ще инші важні питаня приходять. Фабричні дистрикти у Франції в углевій околиці коло Ленс цілком знищені. Отже коли би Німеччина не могла заплатити готівкою за спричинену нею шкоду, то премієр Клемансо хоче, аби німецькі землі над рікою Саар, що граничать з Альзацією й Льотарингією, прилучити до Франції. У тих околицях находять ся великі поклади угля, без котрого Німці не можуть обійти ся, бо воно їм конче потрібне до промислу. Тай ще щось більше: ті околиці є чисто німецькі, значить ся, заселені до чиста Німцями. Тому президент Вілсон і Ллойд Джордж спротивляють ся прилученю тої околиці до Франції. Але щоби сяк-так вдоволити Французів, то хиба треба буде їм на якийсь час позволити користати з продуктів тої околиці.

Подібні трудности заходять також з Поляками, котрі хочуть мати доступ до Балтійського моря. Ллойд Джордж тому сильно противить ся, щоби часть краю, заселеного Німцями, прилучити до Польщі, бо опісля ті два народи — Німці і Поляки — вічно би ворогували з собою.

А тепер також приходить важне питанє: чи Німці пристануть на всі ті мирові услівя, подиктовані на конференції? Може бути, що вони воювати не схочуть більше, але можуть відказати ся від підпису мирової угоди, ну, і що їм зробити? Иншої ради би не було, хиба виступити проти них з військовою силою, або ужити бльокади, с. є. не допустити поживи до їх краю і приневолити їх голодом до підписаня мирової угоди. Але, думаємо, що до сего не прийде, тай аліянти сего не дуже хочуть. Вони запросили німецьких делеґатів до себе на раду і є надія, що все полагодить ся, як найліпше буде можка, мировим способом.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ РУМУНСЬКИХ НАСИЛЬСТВ.

(Статя під повисшим наголовком, яку ми помістили у попереднім числі „Свобода" (сторона 2-га, шпальта 7-ма), має в собі богато недокладностий (ми її передрукували з филадельфійської „Америки"), тож подаємо її тут вдруге так, як вона є надрукована в останнім числі вінніпеґського „Українського Голосу").

До Його Ексцеленції Президента Мирової Конференції в Парижи.

Ваша Ексцеленціє!

Делеґація Української Републики, маючи повну силу від свого уряду, має честь просити о Вашу добру волю передати Мировій Конференції слідуючу ноту:

Уряд Української Републики видвиґнув вже на увагу цілого сьвіта свій рішучий протест проти занятя й анексії української Буковини через Румунів.

Не вдоволяючи ся занятєм краю, військові власти не перестають непокоїти українське населенє Буковини. Дні 26. і 27. січня останугь незабутними в історії переслідуваня Українців.

Оголосивши найострійший стан облоги, ґенерал Задек поарештував масово і без якоїнебудь очевидної причини всіх поважнійших людий, які лише були в українській части Буковини, себто всіх, що належали до сьвідомої кляси: д-ра Залозецького, д-ра Кордубу, Білинського, єпископа Теминського (православного українського єпископа), директора ґімназії і всіх професорів, посла Піґуляка і 30 других.

В инших місцях, де вязниць показало ся замало, вони позастрілювали людий без суду, без переслуханя. Здаєть ся, що цілию Румунів було не що инше, як придусити голос живучого народу, який голосним криком домагаєть ся злуки з своїм рідним краєм.

Більшість румунської армії, яка тимчасово заняла українську Буковину, не перестає непокоїти населеня понад ріку Дністер. Вона стріляє без якоїнебудь причини або без провокації в нашу сторону, сіючи переполох поміж нашим населенем, або і смерть, як було 30. січня і 3. лютого.

Ми підносимо рішучий голос проти сих фактів і протестуємо перед цілим сьвітом.

Ми маємо повну надію, що перед трибуналом справедливости і безсторонности на мировій конференції в особах поважних репрезентантів аліянтських урядів наш протест відібєть ся відгомоном і що аліянти візьмуть справу Румунії в руки, щоби положити конець панованю насильства над нашими кривдженими українськими горожанами.

Г. Сидоренко,
предсідатель української Делеґації в Парижи.

МОЯ СЕРДЕЧНА ПРОСЬБА.

Зближаєть ся празник Воскресеня Христового. Хоч обставини наші тяжкі, та однак бодай на хвилю забудемо за сї наші злидні, а серце наше возрадуєть ся з Воскресенєм Христовим.

При сій радости нашій не забудьмо і на інститут нашого Сиротинця, де живуть і виховують ся бідні діти — сироти наших братів-робітників. Не забудьмо за них!

З обовязку мого і з точки ваги для сеї інституції я удаю ся днесь з моєю сердечною просьбою і прошу Вас всіх в імени сиріт, Впр. Отці духовні, Хвальні Комітети церковні і весь дорогий український Народе, не відмовте своєї помочи для сеї бідноти в часі Сьвят Великодних. Жертвуйте 2-гий день сьвят для них, для сиріт по бідних робітниках. Скажім собі: в другий день сьвят, то є в понеділок, ціла жертва в церквах крім коверток нехай іде на сироти.

Де би однак церква була забідна і не могла сего зробити, там нехай пішлють другу тацу, але нехай і парохія додасть слушну часть від себе і зашле чим скорше на адресу:

ST. BASIL'S ORPHANAGE,
832 N. 7th St., Philadelphia, Pa.

так, аби „Місіонар" на май міг всі жертви вже оголосити, а коли ласка, то й „Свобода" і „Америка", які інтересують ся сею справою.

Всім вже наперед в імени сиріт сердечно дякую. Най Бог заплатить!

Веселих Сьвят!

о. Чаплинський,
Візитатор Укр. Сиротинця.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ДІТРОЙТ, МІШ. Бр. св. Николая, від. 175, подає до відома своїм членам, що припадаючий мітинґ на день 20. цьвітня зістав відложений аж на день 27. цьвітня, з'огляду на Великдень. Просить ся всіх членів, аби прибули на сей день, бо є дуже важна справа до ухвали. — Д. Макара, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. Уряд бр. св. Михаїла, від. 350, повідомляє всіх своїх членів, що мітинґ, який припадає на 20. цьвітня, відбудеть ся о тиждень пізнійше, то є 27. цьвітня, в тійсамій гали і часі, як завше. Дату зміняєть ся через те, що 20-го с. м. припадає Великдень. При тій нагоді уряд пересилає всім членам і урядникам У. Н. Союза желаня веселих сьвят. — В. Каштанюк, секр.

ПОДОРОЖ ДО ФРАНЦІЇ.

(Від власного кореспондента канадійського „Українського Голосу").

Рано, о 7-мій годинї, 11. марта, виїхав п. Меґас з Лондону до Парижа. Петрушевич виїхав три дни опісля. Їзда з Лондону до Парижа тривала 10 годин. Француські власти в Больонії (портове місто) пустили п. Меґаса, зорученого в печатки француського консуля на британськім пашпорті, з найбільшою пошаною.

Висївши з корабля о годинї 1-шій пополудни, делеґат п. Меґас всїв на поїзд, що їхав прямо до Парижа. Перша половина дороги з Больонії носить що кілька кільометрів видимі знаки недавно покінченої війни. Війска скрізь повно; найбільше француського і британського. Тут і там видно німецьких бранців, які працюють під наглядом француських вояків. Переїзджаючи через Аміен, поїзд задержав ся через 15 мінут, аби дати нагоду подорожним оглянути величезні шкоди і руїни, спричинені німецькими гарматами. Скрізь по стїнах видно діри великі і меньші, спричинені кулями.

На полудне від Аміен білїють воєнні окопи і тягнуть ся яких 40 миль. Тут і там видно ще й тепер величезні ями в землї, спричинені гарматними кулями. Однак француський хлїбороб вже тепер сї ями старанно засипує, оре сьвяту землю і посвистує собі, ідучи за легким плужком. Франція — чудовий край. Зелені пасовиска, маленькі річки, з вербами і білими березами, так і пригадують рідну Україну. Он там скаче сорока, гень дальше побіг заяць, тут Матінка Божа на перехрестній стежцї і маленька капличка з Ісусом Христом на хресті побіч неї. Жінки й дївчата немов на Українї працюють схилені над землею та не звертають уваги анї на подорожних, анї на війско. Для них зиск з працї важнїйший нїж зайва цїкавість, на яку в них нема тепер часу. Близко Парижа видно цїлі городи засаджені ріжнородною яриною, закритою величезними скляними накривами, щоби мороз їм не шкодив. Зелень тут скрізь по полях.

Париж, так як і Лондон, переповнений ріжнородними людьми. Війска скрізь повно. Житє тут вдвоє дорозше нїж в Лондонї.

Висїдаючи з поїзду, канадійський делеґат п. Меґас зістав тепло привитаний п. Савченком, головою Українського Союза в Парижи і директором української публїцистики тут же. Замітною річию сеї стрічі був факт, що п. Савченко мав перед собою на грудях „Український Голос" (з Вінніпеґу), а п. Меґас мав на своїм плащи причіплену велику синьо-жовту стяжку. І як не було пізнати одному другого?

На другий день рано, при асисті п. Савченка і міністеріяльного секретаря п. Антона Петрушевича, п. Меґас зложив офіціяльну візиту українському міністрови в Парижи, п. Григорієви Сидоренкови, у величавім француськім готелї. Привитавши ся горячо і сердечно з повновласником Української Републики, п. Меґас зложив йому слїдуючий привіт від Українців з Канади:

„Високоповажаний пане міністре! Витаючи вас, пане міністре, в імени Українців з Канади, я хочу вам передати як найщирійші бажаня від моїх родимців в Канадї. 300.000-на українська громада в Канадї живе лиш одною надією, а се незалежностию Великої України. Бажаємо і домагаємось, аби всї українські землї в Европі були злучені в одно політичне тїло. З природи речи Українцї в Канадї передають вам, пане міністре, свій незмінний постулят, аби галицька, буковинська й угорська часть українських земель була в цїлости включена до Української Републики і щоби нї один цаль нашої прадїдної землї не попав в руки наших ворогів. Дальше горячим бажанем Українців в Канадї є бачити Україну яко чисто демократичну державу, бо з досьвіду ми переконані, зживши ся в Канадї з демократичним британським ладом, що при такімсамім демократизмі Україна стане могучою й поступовою державою в Европі. При тійсамій нагоді позволю собі, яко голова „Українського Інституту", одної з найповажнїйших українських просьвітних орґанізацій в Канадї, зложити вам спеціяльний привіт і іменувати вас, пане міністре, почесним членом Українського Інституту ім. Петра Могили в Саскатунї. Вам, яко міністрови доріг і комунікації Української Републики, цїкавим буде знати, що в сегорічну програму наукової роботи Інституту заряд додав технічну сторону образованя української молодїжи в Канадї і курси інжинірства, рахунковости, музики, агрономії і т. д., в надії, що неодин схоче вернутись у рідний край та стати сьвідомим і хосенним робітником на рідній ниві".

Вислухавши пильно привітну мову, п. міністер Сидоренко відповів чистою українською мовою:

„Дорогий Пане Меґас! Я дуже зрадів, почувши ваші щирі слова, які відразу відкрили перед мною українську душу, де-б вона не була. Дякую вам сердечно за привіт від Українців в Канадї. Відродженє української душі в послїдних роках стало прямо феноменальне. Нїяка вража сила не поборе тепер 40-міліонового українського народу. Показали се послїдні сьвіжі події на землях України, де ми донедавна ще били ся проти чисельних ворогів на пятьох фронтах. Я стояв і стою на ґрунті непримирности і постійної боротьби, поки всї землї України не стануть під одним синьо-жовтим прапором — від Карпат по Кавказ, від Чорного моря по Білу Русь. Таке становище я заняв і тут в Парижи, яко офіціяльний репрезентант Української Републики. Галицька, українська, буковинська і угорська землї є вже тепер і на все будуть включені до Української Републики, хотяй би се було не по нутру Полякам, Румунам, Уграм і ще декому. Хоч Україна заражена по части большевизмом і обтяжена грубо російською буржуазією по містах, то все таки наша головна сила спочиває на селянстві, яке наскрізь пересякло тепер українською національною думкою. Се моя відповідь на ваші бажаня щодо українського демократизму. Селянство України рішило позбути ся дуків і великих землевласників, взяло ся енерґічно до просьвіти, уряд завів українську мову по висших і низших школах, заснував в протягу короткого часу два нові українські унїверситети, в Катеринославі і Каменци Подільськім, 40 нових ґімназій для української селянської молодїжи та йде вперед, сьвідомий своєї сили. Я дуже рад з вашого приїзду, пане Меґас, бо наша делеґація тут терпіла великі невигоди через брак Українців зі знанем анґлїйської мови. Сподїваю ся, що відтепер будемо всї робити спільними силами для добра Української Републики. Я щиро дякую за вашу честь, яку ви менї зробили, іменувавши мене в почесні члени українського Інститута, яку то честь я радо і з подякою приймаю".

Відтак приступлено до обговореня пляну спільної роботи, переслухань з представителями других держав, пресової публїцистики і т. д., і т. д.

Українська Република не могла вислати до Парижа лїпшого і спосібнїйшого чоловіка над п. Сидоренка, який був міністром в трох українських правительствах. Се чоловік наскрізь Українець, живої вдачі, середного віку, около 43 роки, високого образованя. Секретарем делеґації і невтомним її робітником є п. Антін Петрушевич, який прибув сюди з п. Сидоренком. Львина часть роботи публїцистичної припадає також п. Савченкови, який є і членом української делеґації (дипльоматична секція) і завідателем публїцистичного офіціяльного українського бюра в Парижи. Про дальшу роботу в Парижи вишлеть ся осібний звіт. Про українську справу француські часописи розписують ся обильно що дня. Звіти статий будуть вислані скоро.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Андрій Немоевський.

НАД ГРОБОМ.

До свитаня недалеко. Тьма уступала скоро. Листє, посрібленє грубою поволокою роси, звисало з дерев, а холод ставав чимраз більше проймаючий. Жовніри, що пильнували гробу, поспирали свої копії о скалу, а самі, присївши на землї, дрімали. Лиш одному сон не клеїв повік. Дивив ся бездумчиво перед себе; від часу до часу дрожав від зимна і голосно позїхав. Инші западали в щораз глибший сон, в якім або нїчого їм не снило ся, або мріяли про вигіднїйші ліжка та добру поживу.

Жовнір, що сторожив, подивив ся на схід та почав нетерпеливити ся. Почав роздумувати над сим, що начальство находить часами нїчим неоправдану приємність у безцїльнім мученю своїх підчинених. От і тепер поручено їм вже другу ніч сторожити над тїлом, заваленим каменем в отворі скали; над тїлом, що рішучо не може втїкати та тихо спочиває в глибинї скали.

На сходї неба починало мінити ся мов від луни, що йшла зпід небосклону. Сирість оповила лиця сплячих жовнірів. Деякі застогнали, піднесли голови й отворили очи, а глянувши на схід, знов засипляли.

Жовнір, що сторожив, став у думках перебігати деякі чутки, що вперто кружляли між народом, а які заповідали наперед, що станеть ся досьвіта третого дня, відколи зложено отсе мертве тїло до гробницї, викуваної в скалї. Жовнір глипнув на небо, що з молочно-білого стало нараз зеленкувато-рожевим, а та рожевість поволи замінювала ся в кармін. Потім поглянув на камінь, що замикав вхід до гробу. В серединї було тихо.

Дурна темна товпа плете, сама не знає що. Камінь сей засувало шістьох людий. І як зумілаб одна замучена людина, що лежить другу ніч у гробі, і закостенїла у простиралах, відвалити його і вийти?

А небо на сходї засіяло нараз веселкою бючих з долини лучів, а рівночасно видало ся жовнірови, що з глибини скали несе ся якийсь шипіт. Та скоро вспокоїв ся. Скала не ворушилась, а з пітьми виступала щораз більше її незугарність. Жовнір відвернув голову та спертий на скалу надслухував, чи другий раз не почує отсего гамору з нутра гробу. Від скали віяв холод, який наскрізь його проймав. Мимоволї підніс голову і здрігнув ся, тому що схід яснів так, мов би за хвилину мав заняти ся золотим полумінем. Жах огорнув жовніра. Відскочив від скали і повів зором по своїх товаришах. Та побачив лише похилені аж на колїна голови, підперті руками — сплячі, спокійні. Подивив ся на гріб. Камінь білїв, як в ясний день.

Жовнір відвернув голову на схід і замкнув очи перед осліплюючою ясностию. Почав дзвонити зубами та дрожав цїлий.

Товпа говорила, що Він, Він — опльований, обитий, покolений тернями, розпятий, зложений в гробі, привалений скалою — живе і жити-ме і що нема так глибокого гробу, з якого не встав би, і так великої скали, яка загородилаб Йому вихід. Вправдї товпа темна, а начальство його має ясні уми. Та чому веліли їм пильнувати гробу? Чи на днї їх сьвітлого розуму жевріла думка, що може стати ся се, про що говорила товпа? Кому вірити, а кому не вірити, коли темний народ розказує такі неймовірні дива, а сьвітлі люди знов заховують ся в сей спосіб, немов хотїлиб охоронити ся від нездійснимих подій?

В сїй хвилинї почув жовнір на руцї, якою закривав лице, тепло, що било від сходу. Під ним задрожали ноги. Скочив до товаришів і почав ними потрясати. Та жовнїрський сон не щезає скоро. Страшний переполох огорнув жовніра. Якийсь шум наповнив йому уха — шум і дзвоненє, а потім мов грім глухий, довгий. Голову накрив плащем і втратив память. Здавало ся йому, що задрожала земля, що майнуло попри нього кілька постатий.

Нараз почув якусь руку, що легко доторкала ся його рамени. Довкола царила тишина. Відслонив голову. Соняшне сьвітло заливало весь сьвіт і білими лучами вдирало ся в темну проваль гробу. Камінь лежав відвалений. Довкола лежали жовніри і спали. Якась ясна жіноча стать торкала його в рамя й нахиляючи до нього зажурене лице, спитала тихо, з слїзми в голосі:

— Чи не бачив ти, жовніре, куди Він пійшов?..

Остап Грицай.

ШЕВЧЕНКО ЯКО УЧИТЕЛЬ.

(Конець).

Таких місць, надиханих просто анґельською любовою до людини, у Шевченка богато. З тої любови пливе такий жемчуг людського почуваня, як те місце в „Черниці Маріяні", де поет каже:

„Тоді, мої любі, як мене не стане,
Згадайте про мене, про мою Марьяну,
Я вам з того сьвіта серцем усьміхнусь,
Усьміхну ся — —"

і пливе з неї ся характеристична для Шевченка апотеоза матери, яка йому звеліла раз зітхнути:

„У нашім раю на землї
Нічого красшого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим",

бо слово мати — як звісно — для нашого поета найкрасше слово. Те друга річ, що те співчуванє з другою, безпомічно-безталанною людиною є тїсно звязане з цілою судьбою Шевченкового житя і є в ньому добра половина його власної сиротинської траґіки, зза чого можна сказати, що його любов до людини розстелюєть ся із самозрозумілою льоґікою на канві його власного Богом забутого поневоленя судьбою. Але проте треба сказати, що висказ тої любови такий щирий і такий глибокий, що овіває нас не тільки поетичною красою, але таки подихом етичного постуляту, в якім слїд бачити один з найтривкійших принципів його суспільно-житєвої педаґоґії. Його співчутє з незавидною долею кріпачки та покиненої або осироченої любком дівчини веде його опісля в простій лінії до обожаня родинного життя та — дитини. Правда, і тут ми стрічаємо ся не так з фільософічною доктривною, як ось у Шіллєра, тільки з конечним відгуком поетової душі на його горесну самоту, але проте слід сказати, що і тут сей субєктивний складник стає — так сказати — правилом житєвої мудрости.

„Благо тобі, друже брате,
Як є в тебе хата;
Благо тобі, як у хатї
Є з ким розмовляти.
Хоч дитина немовляща,
І воно вгадає
Твої думи веселії,
Сам Бог розмовляє
Непорочними устами —"

Так мабуть сказав би кождий модерний педаґоґ і згодила би ся з нашим поетом певно пані Еллен Кей. А так глибоко почуває поет сьвятість того родинно-дитинячого почуваня, що коли бачать, як мати арештованого Костомарова іде „чорнійша чорної землї неначе з хреста знята", то він, Шевченко, може раз одинокий радіє своїм сирітством, неначе щасливий тим, що своєю недолею не — закровавив нікому душі.

„Молю ся, Господи, молюсь
Хвалить тебе не перестану,
Що я ні з ким не поділю
Мою тюрму, мої кайдани..."

Prima caritas ab tu! Те — на мою гадку — є дуже виховуюче в Шевченка, хоч би тому, що з наших модерних поетів ніхто того в нього не навчив, ся тільки кождий залюбки ставить ся гордим орлом, для якого очевидно всяка любов до глупої товпи є необхідним реквізитом поетичного костюма. І коли наш поет з глибин тої любови до висшого добра, значить до щастя всїх людий каже:

„І хочеть ся, Боже милий,
Як хочеть ся жити,
І любити Твою правду,
І весь сьвіт обняти —"

та так часто, та з такою покорою звертаєть ся до Господа, то мусимо сказати, що о скільки висше понята релїґійність сьвітоглядну є найкрасшою запорукою виховуючої вартости якоїсь поезії — то ся релїґійність у Шевченка з далекою застерогою є дана. А застерігаю ся я щодо ґенералїзованя того принципу Шевченкової поезії тому, що згадана вже мною настроєвість його творчої методи — sit venia verbo, poeta! — іноді дуже ярко нищить цілком і вражіне тої його вже порушеної мною любови до людини і вражіне його глибокої релїґійности. Головно на тій послідній точці наш поет є просто Протеєм. Ми всї знаємо дуже добре острі слова з „Заповіту":

„Як понесе з України
У синєе море
Кров ворожу, оттоді я
І лани і гори,
Все покину і полину
До самого Бога
Молити ся. А до того —
Я не знаю Бога!"

Непонятно нам, правда, потому читати таке:

„Смиріте ся, молітесь Богу
І згадуйте один другого,
Свою Україну любіть,
Любіть її! Во время люте,
В останню тяжкую мінуту
За неї Господа молїть —"

та інтересно нам протягом цілої лектури Шевченкових творів бачити, як дуже його становище проти Господа і проти людий зависиме є від перемоги настрою. Є в Шевченка місця, яких не повстидав би ся ніякий вдохновений пророк, але є і місця, якими не погордив би і заїлий ворог всякого Божественного, коли би йому треба було кинути якийсь пекучий докір в сторону Провидїня. Таксамо і щодо людий. Ось вже навіть сьвятість батька та матери Шевченка з легким серцем усуває на друге місце, коли еротичний сюжет запалить як слїд його легко податливу, все по лінї хвилевого почуваня працюючу уяву:

„Хто спитає, привитає
Без милого в сьвітї?
Батько-мати — чужі люди,
Тяжко з ними жити! —"

а концепції в „Княжній", „Утопленій" та сцена пращаня в „Катерині" є що найменьше дуже визначними рівноважниками концепцій в „Сові" або „Наймичці". Мушу сказати також, що постать батька в „Сотнику" робить на нас іноді немиле вражіне якоїсь еротичної аномалії і все мені здаєть ся, що тут виправдати можна автора тільки траґікою його власного нещастя на точці любови до жінки, яка йде за ним майже ціле жите. Таксамо сильно підлягає настроєви його становище до людини, яке переходить дуже часто, а инколи вірш за віршом в найкрайнійший песимізм. Шевченко любить передівсїм героя. А для того, що є побіч його героя, у нього майже все є чорний малюнок.

„Деж ті люди, деж ті добрі,
Що серце збиралось
З ними жити, їх любити?
Пропали, пропали!"

Або: „Не питайте, чорнобриві,
Бо люди не знають;
Кого Бог кара на сьвітї,
То й вони карають...
Люди гнуть ся як ті лози,
Куди вітер віє,
Сиротині сонце сьвітить,
(Сьвітить та не гріє).
Люди-б сонце заступили,
Як би мали силу —
Щоб сироті не сьвітило,
Сльози не сушило".

Або: „Не показуй людям сльози,
Терпи до загину — ".

а головно: „З собаками, мій синочку,
Кохай ся на дворі!
Собаки злі, покусають,
Та не заговорять,
Не розкажуть, сьміючи ся...
З псами їсти й пити..."

Те тільки в одній поем. Протягом одначе цілої ґрупи Шевченкових віршів подибуєть ся іноді дуже яркі і дуже безнадійні вискази щодо людини яко такої, зза чого й кажу, що гуманність Шевченка відносить ся головно до безталанних осібняків, значить до душ, які він міг відчути симпатичним нервом своєї власности. Я хотів би тому тут сказати, що говорячи про Шевченка яко учителя, нашого учителя, ми не повинні все тільки цитувати золотих слів з „Посланія" та з других вже давно нами апробованих його поем, тільки з цілою любовою до його спадщини поглянути критично на цілість його творів і поспитати себе, чи наш традиційний культ Шевченкової штуки не схмарив нам погляду на деякі сторони його творчости, значить сьвітогляду, які годі все тільки пхати на карб його поневоленя та любови до України. З видвигненим мною його принципом любови до людини, значить отже глибоким зрозумінєм людини, не годить ся ось вже таке — скажім — те безкритичне становище, яке Шевченко займає до всього, що не є вольним Українцем. Пан, ксьондз, цар — се уроджені представники тьми. Очевидно, Шевченко говорить тут зі становища поневоленого кріпака. Але нас дразнилоб ось, колиб Шіллєр на квестію устрою суспільного все був глядів з вузкого вікна віртенберської академії і він може тому саме такий великий поет, що від хаосу „Розбійників" видвигнув ся на осяяні вершини сьвітогляду в „Das Lied von der Glocke". Від великого поета жадаємо такого образу сьвіта, в якім всї явища того світа знайшли би своє конечне жерело і своє оправдане. Великий поет мусить бути строгим критиком житєвих проблємів, бо нація вчить ся від нього його сьвітогляду і пре з „печатю його духа" в подальші віки — як каже Франко. Є квестії житя, які не дадуть ся трактувати настроєво. До таких квестій зачисляю суспільні питаня в їх найглибшім значіню, релїґійні та питаня творчости. Шевченко одначе не мав в собі великого хисту до чисто рефлєксійного трактованя сих так важних справ. У нього поет-настроєвець зовсїм подавляє поета-фільософа. Тим то й є його всі погляди все в безпосередній зависимости від того могутного почуваня болю, яке шаліло в ньому при кождій глибшій надумі над власною долею. Його ідеали є все в небезпеці стрінути ся на найблизшій сторінці з повним запереченєм своєї вартости. Ось фільософія любови до найменьшого брата не гармонізує як слїд з тими пристрасними проклонами в сторону ворогів та з тими іноді дуже терпкими словами про людий, які утаєним вістрєм звертають ся так часто до них на сторінках його більше песимістичних настроїв. Принціп всеопрощеня, голошений в „Між скалами неначе злодій" — не годить ся гаразд з невсипущою ворожнечею Шевченка до тих, яким судило ся бути керманичами суспільного житя. Його сильне наголошуванє потуги любовного почуваня якось нескладно виглядає коло „Царів", де те, що у кріпака було би тільки потребою душі, стає конечно панським злочином. Шевченко не все глядить на світ sine ira et studio. Прояви житя є для нього здебільшого правилом виключеного третого. Пан contra кріпак — tertium non datur. Значить, становище повного субєктивізму почуваня. Що такий безумовний субєктивізм одначе не дав йому все ясно глядіти на вартість житя яко такого — про те може скажеть ся в другій частині сеї спроби.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Барон Розен думає про неділиму Росію.

Барон Розен, бувший російський амбасадор до Злучених Держав, говорив недавно в Бруклинї, Ню Йорк Сіти, перед членами торговельної палати і висловив свою глибоку віру та надію, що Росія буде остаточно знова такою великою і неділимою державою, як була перед війною.

Друкарі жадають 44 годин праці.

Конвенція союза нюйорських друкарів, яка тепер відбуваєть ся в Рочестер, зажадала для своїх членів 44 годин тижневої праці і 23% підвишки платнї, що має війти в житє з днем 1-го жовтня 1919.

Професор униіверситету покидає свою посаду через малу платню.

Др. Россел Сміт, професор політичної економії в Пенсильванїйськім університеті в Філядельфії, зголосив свою резиґнацію з сеї посади з огляду на „жебрацьку платню", яку побирають його помічники. Професор Сміт, яко голова департаменту політичної економії, має під собою десять професорів-помічників, котрі побирають від 1.600 до 1.800 долярів річної платнї. Він сам також побирає подібну платню. „За таку платню — каже проф. Сміт — годі держати добрих людий. Добрі люди йдуть там, де ліпше платять, бо там вони можуть відповіднійше заспокоювати свої потреби". Россел Сміт є одним з ліпших американських професорів. Студії він покінчив в Америці, а відтак ще спеціяльно студіював два роки політичну економію в Липску, Німеччина, під проводом проф. Раценя, Фрідріха і Саппера.

Траґедія любови.

На днях в Бофало, Ню Йорк, розіграла ся траґедія, жертвою котрої впав український імігрант Захар Сапіга, родом з Тростоп, новозибківського повіту, Чернигівщина. Убитий Захар Сапіга жив через сім місяців зі своєю жінкою в Шікаґо, під ч. 335 Вілїям улиці. Відтак він покинув свою жінку і поїхав до Рочестер, Н. Й., де мешкав під ч. 202 Ст. Пол улиці. Жиючи в Рочестер, запізнав ся Сапіга з одною Анґлїчанкою. Він не говорив їй, що в нього є жінка в Шікаґо. Пережив Сапіга з тою дївчиною три місяці, а відтак покинув і дав драпака до Бофало, де мешкав під ч. 213 Бек улиці. Але Анґлїчанка оказала ся мстивою женщиною і приїхала за Сапігою аж до Бофало, щоби пімстити зраду. І пімстила. Дня 7-го цьвітня Сапіга пійшов на баль до Белвю готелю. Вона йшла крок в крок за ним. Коли війшла до готелю, почала здалека кликати до себе Сапігу. Побачивши її, Сапіга почав утікати, але дївчина пустила за ним два стріли з револьвера і Сапіга впав. Одна куля ранила руку, а друга трафила в серце. За 18 мінут Сапіга помер. Дївчина скочила в автомобіль і поїхала. Поліція тепер пошукує за нею.

Поможім українським сиротам!

В нинїшнім числї містимо поклик о. Й. Чаплинського, пароха з Перт Амбою, Н. Дж., до наших читачів в справі великодних жертв для українських сиріт у Філядельфії.

Сподіваємо ся, що всї ті, котрі будуть чути ся в силах, зложать у Великодний день бодай маленьку лепту для осиротїлих дїтий, чим причинять ся до осолодженя їх житя, а заряд Українського Сиротинця, головно покровитель о. Й. Чаплинський, котрий всїми силами стараєть ся о добро сиротят, буде бачити, що його праця і стараня не йдуть надармо.

В кождій українській хатї повинна находитись часопись „Свобода".

Горівку вільно перевозити через сухі стейти.

Найвисший суд федеральний видав свою опінію, що перевозити горячі напитки через територію стейту, де заведено проґібіцію, не є злочином проти проґібіційного закона. Суд опирає свою опінію на факті, що проґібіційний закон даного стейту забороняє вибір, імпорт і уживанє алькоголю на територіі того стейту. Та перевозити алькоголь через територію сухого стейту не означає ще, що алькоголь ввозить ся на ту територію. Особа, яка везе зі собою трохи горівки, не є винувати в тім, що зелїзниця іде через територію сухого стейту. Сю опінію видав суд з нагоди розбираня скарги одного чоловіка на правительство Вірджінії. Сей чоловік, на імя Гомер Ґуджер з Амвіл, Норт Каролайна, їхав з Бартимор, Мериленд, до свого стейту, везучи зі собою кілька літер горівки. В дорозї поїзд задержав ся в Линчбурґ, Вірджінія, де його арештували і відібрали горівку. Він поскаржив ся за се перед федеральним судом у Вашінґтонї і сей суд наказав вірджінїйським властям віддати йому горівку і винагородити кривду, заподіяну арештованем.

13-лїтна убийниця.

13-лїтна Уршуля Бродерик, в Ст. Луіс, Мізури, убила револьвером свого вітчима. Се вже з ряду другий подібний злочин сеї дитини. Два роки тому вона в подібний спосіб убила свого рідного батька, коли сей насварив на неї і набив. Тепер вона заявила на поліції, що убила вітчима за се, що він побив її і її маму.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Українсько-швайцарська торговельна палата в Женеві.

Льозанська „L'Ukraine", з 20. марта 1919, доносить, що заходом української торговельної і фінансової місії надзвичайної основано в Женеві, в Швайцарії, українсько-швайцарську торговельну палату.

Папа проти злуки церков.

До Риму має прибути делеґація репрезентантів усїх церков в Америці, аби спільно обговорити з папою справу злуки всїх церков в одну орґанізацію. Кажуть, що папа дуже інтересуєть ся сим пляном, але є проти злуки церков, кажучи, що католицька церква не може лучити ся з иншими християнськими церквами, бо вона є матерію, а всї инші церкви є її дочками. З сього становища католицька церква не хоче уступити.

З Лондону до Парижа за 75 мінут.

Один анґлїйський летун здобув новий рекорд в летництві, перелетївши аеропляном простір з Лондону до Парижа протягом 75 мінут. З Лондону до Парижа є 215 миль, значить летун робив 172 милї на годину.

Читайте українські книжки і ґазети, бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цїнник книжок до друкарні „Свободи".

ОРАЧ НА АМЕРИКАНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Як би й остро не судити „Свободи" за весь час її істнованя, мимо того мусить ся признати їй величезні заслуги перед українською іміґрацією в Злучених Державах. Сього не можна заперечити, що о скільки — за 20 лїт, — як вона істнує — українські іміґранти піднесли ся духово і етично, о скільки виробило ся у них почутє особистої гідности, піднесла ся національна сьвідоміcть та суспільна і полїтична зрілість, то в великій мірі заслуга в тім „Свободи".

Так пише Юлїян Бачинський у своїй брошурі „Українська Іміґрація в Злучених Державах Америки", яка щойно перед війною, з початком 1914 року, вийшла друком у Львові.

Юлїян Бачинський кілька лїт тому обїздждав Америку і приглядав ся житю тутешних українських іміґрантів. З приводу того він і подав публично свою опінію про „Свободу".

Зазначити треба, що Юлїян Бачинський не був приятелем „Свободи". Він трактував справу всесторонно, а може навіть і сторонничо, бо підчас свого побуту у Злучених Державах він стояв під впливом ворогів „Свободи" і від них черпав про неї всї інформації.

Мимо того він признає „Свободі" величезні заслуги перед українською іміґрацією в Америці. Маючи відомости про той стан, який панував на американській Українї ще перед часом, як не було „Свободи", він порівнав той стан з сучасним і узнає, що поліпшенє сього стану треба завдячити у великій мірі лише „Свободі". „Свобода" піднесла українських іміґрантів духово й етично, „Свобода" виробила в них почутє особистої гідности, піднесла в широких масах іміґрації національну сьвідомість і ту суспільну і полїтичну зрілість, яка значить нас тепер.

Заслуга „Свободи" лежить і в тім, що вона не лише жила, але й борола ся серед тяжких житєвих обставин і вспіла перебороти всї перешкоди та вдержати ся при житю доси. Перед появою „Свободи" і по її появі народжували ся на сьвіт многі українські часописи, але велике їх число дуже скоро перестало виходити. Вони не могли істнувати, бо не вміли захопити душі українського іміґранта, не вміли дати йому того, чого наш чоловік потребував. Вони ставали або на вузко партійній або на вузкоглядній плятформі. Одинока „Свобода" оперла ся на широких національних основах і на них вона опираєть ся й доси.

„Свобода" від самого початку мала і має на увазї загально-народний інтерес. Її задачею є берегти загально-народні справи, о скільки є змога форсувати їх все висше, і нищити народних шкідників.

„Свобода" все попирала і попирає корисну народну роботу, до якої забирають ся чесні характери.

І суспільність удраїнська оцїнила заслуги „Свободи". Нинї „Свобода" може чванити ся кількасот-тисячною армією своїх читачів. Нинї одна „Свобода" має більше читачів і передплатників ніж всї прочі украніські ґазети у Злучених Державах разом. І хоч всї вони, без виїмків — не знати, чому так водить ся — хотїли би знищити або бодай підкопати силу та значінє „Свободи", то се їм ніяк не вдаєть ся. Число наших читачів та передплатників зростає з дня на день.

Правдива чемність показуєть ся в тім, коли ти обходиш ся з другими так, як би ти хотів, аби з тобою обходили ся.